

B (חלק שני בטריולוגיה ABC – נוף בשלושה חלקים)

האמנים המשתתפים: יודה בראון, גלעד ברעם, פבל וולברג, דניאל זיני ויאיר מוס, עמאר יונס, דניאל קיצ'לס

בגדים מכסים אותנו ומגלים אותנו. מכסים את מערומי הגוף, ומגלים את מערומי הנפש. כשהם אומרים לא רק מי אנחנו אלא גם מי אנחנו חולמים להיות. הם אומרים עלינו יותר משאנחנו רוצים לגלות. אפשר להסתתר מאחורי מסכה, אבל אי אפשר להימלט מהמסכות שאנחנו בוחרים לנו.

בצילום של **פבל וולברג**, פועל פלסטיני ישן על הקרקע מכוסה ביריעת פלסטיק שקופה, כמו גופה בחדר מתים, לפני המעבר לעבודה בישראל. זה כיסוי הגוף בתפקידו הראשוני ביותר: בידוד מפני הסביבה. אבל כבר הוא ממלא באופן גרוטסקי גם תפקיד של אופנה, להציג בפנינו את האדם. הוא מופיע כאן בפגיעותו. שקוף. כשייכנס לשטחי ישראל אולי הוא גם ירצה להישאר שקוף - מעיניהם של אנשי ביטחון למשל. מבחינות שונות הוא באמת יישאר שקוף לסביבותיו.

מרחק גדול מפריד בינו לבין הפעילים הפוליטיים בהפגנות בשיח ג'ראח. אבל למרות זאת יש קו שמחבר ביניהם. התצלומים שלהם, בסדרה שיק ג'ראח של **גלעד ברעם**, מראים כיצד הם אופנתיים בעל כורחם. הם לא באו לתצוגת אופנה. אבל זה בוודאי מאוד משמעותי שאפשר לצלם אותם כמו לתצוגת אופנה. מה זה אומר? אולי, שבמובן מסוים גם הבגדים שלהם, למרות תחכומם הפשוט, עדיין מבודדים אותם מהסביבה. או אולי שהבגדים שהם לובשים, מלבישים על שיח ג'ראח שכבות של מקומות אחרים. הם מביאים אליה את תל אביב. או את ברלין. או את החלום להיות כמו בברלין.

התערוכה השנייה בטריולוגיה ABC עוסקת בנוף אנושי. היא מציגה מגוון של מבטים על אנשים באזורי הסכסוך. במובן מסוים, זאת תערוכת אופנה: היא עוסקת בלבוש, בתחפושת, במסכה, בפוזה. כיצד כל הדברים שאנשים עושים על עצמם ממקמים אותם בנוף. כיצד הם מחברים אותם לסביבה אך גם מבודדים אותם ממנה. כיצד הם כאן אבל לא רק כאן, אלא גם במקום אחר. כיצד הלבוש שלהם מלביש גם את הנוף בלבוש אחר, בהדים, חלומות או משאלות על מקומות אחרים. ההתחפשות המתמדת מכתובה את המבט בעבודות השונות. מה שמגלה בהן המבט הראשון מתפרק במבט שני, ולא מאפשר לנו לשוב אל הראייה הראשונית, התמימה.

בסרטם הדוקומנטרי של **דניאל זיני ויאיר מוס, יודה בראון** מסתובב בשטחים במדים ופנים צבועי לבן, אך מתנהג כמו חייל. הוא נכנס לשיחות עם פלסטינים, חיילים ומתנחלים. אף אחד לא באמת מאמין שהוא חייל, ולמרות זאת אף אחד לא לגמרי מתגבר על החשד שמא הוא בכל זאת חייל. המבטים הנוקבים שלו, ההתנהגות הבטוחה בעצמה, הדיבור המרושל והידעני, דיבורו של בעל סוד - כל אלה מזכירים לכולם שעם חיילים לא מתעסקים אפילו אם הם לא חיילים. הצבע הלבן לכאורה מעלים את המדים. אבל בעצם הוא מבליט אותם. הוא מבליט כיצד הם נוכחים בכל בדיוק, מכיוון שהפכו לחלק מהנוף.

פבל וולברג מצלם שני מתנחלים בלב חברון, ילד ובוגר, מחופשים לחיילים, רוקדים בשמחת חג הפורים. הילד חולם להיות כמו החיילים שמוצבים שם כדי להגן עליו, לאפשר לו חיים נורמליים, עם חלומות של ילדים רגילים. מדוע אם כך הילד חולם להיות חייל? "החיילים שלנו הם בסך הכל ילדים" - את זה אנחנו אומרים ושומעים כל הזמן. התחפוש מגלה דבר מה נוסף שהאמירה הנדושה אומרת ומנסה להכחיש. החיילים שלנו הם בסך הכל ילדים אומר גם, למרבה הזוועה, שהילדים שלנו הם חיילים.

ילדים פלסטינים בצילום של **עמאר יונס** מעמידים תמונה כמו של קבוצת כדורגל. אולי הם חולמים להיות מסי. ראש החמור המציץ מהשורה האחורית מעצים את הפנטזיה. צילומי הרועים שלו יזכירו אולי לצופה הישראלי כמה דימויי מפתח מתולדות הציונות והמדינה (אלכסנדר זייד על סוסו? אריאל שרון מניף כבש בחוותו?). דימוי החמור כסמל פלסטיני נוכח בחיי היומיום בשטחים ובו בעת נתפס כתלוש.

דניאל קיצ'לס, גבו אלינו ופניו אל הכפר עיסאווייה, מנגן בגיטרה חשמלית על רקע קריאות המואזין, לאורך חמש התפילות היומיות. הנוף מכוסה בשתי שכבות של צלילים. זה נוף צלילי במובן המלא של המלה. אי אפשר לראות מהיכן בוקעות קריאות המואזין. נדמה כאילו הן עולות ישירות מהכפר, מהאדמה, מהבתים. כך, אפשר לשער, הצופה הישראלי המצוי רואה (ולא רק שומע) את הצלילים: קול המואזין מזוהה באופן ישיר, ומתוך בלבול חושים, עם מראה הכפר. צליל הגיטרה הממוקם היטב נע בדחפים של הפרדה והתחברות. הוא מנסה להתחבר לקול המואזין, אבל באותה מידה גם מנסה לנתק את החיבור המידי שלו לנוף.

ההתמקדות של התערוכה בשכבות החיצוניות - בלבוש, בהעמדת הפנים, בפוזה - לא מכוונת להשטיח את ממדי העומק של הסכסוך הפוליטי. היא נועדה להצביע על צורות אחרות של עומק. ז'יז'ק כותב שוב ושוב ש"האמת היא בחוץ": הסודות החשובים ביותר של הקיום הפוליטי אינם מוחבאים במעמקים. הם מוסתרים במקום הקשה ביותר לראייה: היישר מול עינינו. לבוש האנשים, המלבושים השונים והסותרים שהם מלבישים את הנוף, החלומות השונים שהם מטילים עליו - כל אלה הם חלק מהסכסוך.

ABC – נוף בשלושה חלקים

הטרילוגיה ABC עוסקת בריבוי המבטים והקולות ביחס לנוף המשקף את זירת הקונפליקט הישראלי-פלסטיני. הנוף בשטחים מעוצב על ידי משטרי ראייה של אינסוף כוחות טעונים – ערבים, יהודים, משטרה, צבא, חוק, משפט, מתנחלים, שמאלנים, ימנים, אקטיביסטים, עמותות שונות ועוד. דומה כי הוא מטופל אך ורק על ידי כוחות חיצונים הפועלים עליו, בעוד הנוף הטבעי בהגדרתו הרומנטית נדחק ונעלם. ABC היא טרילוגיית נוף, שאינה מאמינה עוד בתמימותו של הנוף. בעוד ציור הנוף המסורתי שואף למצוא את הטבע הקודם לאדם, משקפת המציאות את אי קיומו של טבע נשגב כזה – פתוח, פראי, ראשוני. העבודות בשלושת התערובות מתייחסות למרחבים הנתונים במחלוקת פוליטית, והסכסוך מתגלם בהן בניגודים בין שפות שונות של דימויים המולבשים על הנוף.

הנוף הפיזי מעוצב לצורכיהם של הכוחות השולטים בו, טוען חוקר התרבות וו.ג'יי.טי מיטשל במסה "נוף אימפריאלי". תמונת נוף "אינה רק תמונה של המרחב, אלא מה שהתרבות השליטה מקרינה באופן הנצלני של קיומה". הנוף אינו רק סימן או סמל ליחסי כוח, הוא עצמו מכשיר של כוח תרבותי ולכן אופן ההתבוננות שלנו בו תמיד מתווך פוליטית ותרבותית. גם החיפוש אחר נוף קדום שלא "הופר" על ידי התרבות הוא בעל אופי פוליטי. היות ונוף כזה הפך נדיר, הכמיהה אליו מעלה את ערכו ואת משמעותו הפוליטית. ההשתוקקות אליו צובעת את הנוף הטבעי ביותר לכאורה, בגוונים של קדושה. תבנית נוף הארץ הפכה לחלק מהותי, בונה זהות, של שני העמים בעוד כוחו של הנוף הטבעי נחלש.

A, B ו-C הן אותיות המסמנות חלוקה של שטחי יהודה ושומרון לצורות שונות של שלטון, שהונהגה בהסכמי אוסלו ב' ב-1995. A, B ו-C, כמו כל אלף-בית, הם סימנים שרירותיים שהאדם מנסה לסדר בעזרתם את המציאות. A, B ו-C הם סימנים שרירותיים המנסים להטיל הסדר פוליטי על שטחי יהודה ושומרון. הטרילוגיה חושפת את הפנים המורכבות של המרחב והנוף בעשור האחרון תוך ריבוי מדיומלי. לצד הביטויים הפיזיים שלו בשטח, המבטאים את המאבק, קיים גם המימד של המאבק על ייצוג הנוף. איך רואים את הנוף אמנים פלסטינים ומתנחלים, סטודנטים צעירים בבצלאל ואמנים מבוססים מהזרם המרכזי? מרבית האמנים נולדו לאחר 67', למצב גבולות נתון. כל צד נוקט עמדה, משעבד ומנכס הנוף לצרכיו. בין הפרספקטיבות השונות הנוף עצמו לעיתים נעלם. העבודות מציגות את המציאות הפוליטית הדחוסה כפי שהיא מותירה את סימניה במרחב. מעבר ליופיים של הנופים, המקומות והמרחבים, העבודות חושפות את המצוקה האנושית הגדולה, חוסר הוודאות והכאוס של מדינה המתמודדת מאז הקמתה עם שאלת גבולות.

תמר אייזן גולדשטיין, סיון פיינזילבר-יורן